

Staten og Den norske kirke

Vedtatt av synodestyret (sak 160/2005-2008).

Høringsuttalelse fra Den Evangelisk Lutherske Frikirke til NOU 2006:2.

1 MANDAT OG ARBEIDSFORM.

Synodestyret i Den Evangelisk Lutherske Frikirke oppnevnte våren 2005 en arbeidsgruppe til å arbeide med spørsmål knyttet til den forventede innstillingen fra stat – kirkeutvalget av 14.03.2003 (Gjønnes-utvalget). Gruppen, som senere er betegnet som Frikirkens stat – kirkeutvalg, har hatt følgende medlemmer:

Harry Hanssen
Birger Løvlie
Terje Solberg

Utvalget fikk følgende mandat:

1. Utarbeide en kortfattet redegjørelse for Den Evangelisk Lutherske Frikirkes prinsipielle syn på forholdet mellom stat og kirke og offentliggjøre den i forbindelse med at stat-kirkeutvalget legger fram sin innstilling.
2. Gjøre seg kjent med stat-kirkeutvalgets utredning og formidle relevant kunnskap om den til Den Evangelisk Lutherske Frikirkes synodestyre, andre aktuelle organer og medlemmer.
3. Delta i, og eventuelt arrangere egne, høringer, diskusjoner og konsultasjoner i forbindelse med framleggingen og den videre behandlingen av stat-kirkeutvalgets utredning.
4. Utrede konsekvenser for Den Evangelisk Lutherske Frikirke i forhold til aktuelle modeller for Den norske kirkes framtidige organisering og kirkelovgivingen i Norge.
5. Andre naturlige oppgaver som det videre arbeid med forholdet mellom stat og kirke i Norge kan medføre, samt anliggender som eventuelt oversendes av Synodestyret.
6. Synodestyret holdes jevnlig orientert om arbeidsgruppens arbeid.

I forbindelse med at Gjønnnes-utvalget fremla sin innstilling (NOU 2006:2) Staten og Den norske kirke) 31.01.2006 avga Frikirkens stat-kirkeutvalg en uttalelse. Uttalelsen er tatt med som vedlegg 1 i dette høringssvaret.

Kultur og kirkedepartementet sendte NOU 2006: 2 til høring, jfr. brev av 24.04.2006. Frikirkens stat – kirkeutvalg har utarbeidet høringssvaret for Synodestyret, som har behandlet og vedtatt det i møte 03-04.11 2006. Høringssvaret er disponert på samme måte som NOU 2006: 2 når det gjelder kapittelinndeling. Spørreskjemaet som fulgte høringsbrevet er delvis besvart så langt det er mulig ut fra øvrige konklusjoner i vår uttalelse og tatt med som vedlegg 2. Spørreskjemaet er imidlertid i sin form delvis irrelevant for høringsinstanser utenom Den norske kirke.

2 SAMMENDRAG.

Til hovedspørsmålene vil vi uttale:

- Religionsfrihet og likebehandling av kirker, tros- og livssynssamfunn bør være de grunnleggende prinsipper som ligger til grunn for tros- og livssynspolitikken.
- Den norske kirke bør avvikles som statskirke.
- Den norske kirke bør være lovmessig forankret i lov om trossamfunn.

Vi viser for øvrig til uttalelsene som er gitt til hvert enkelt hovedkapittel.

3 HISTORISK TILBAKEBLIKK.

I Grunnloven framstår Kongen som evangelisk luthersk øvrighet av Guds nåde. Statens verdigrunnlag ble fastlagt i form av en offentlig religion i forlengelsen av eneveldets tvangsreligion.

De første avgrensninger av statskirkens tvangskarakter kom med opphevelsen av Konventikkelplakaten (1842) og innføringen av den første Dissenterloven (1845). I andre halvdel av forrige århundre endret statskirkens karakter i mer demokratisk retning (innføringen av parlamentarismen i 1884), og dette medførte et behov for å dra grenser mellom kirke og stat.

I denne situasjonen oppsto frikirkemiljøet, som sammen med lavkirkelige og reformivrige grupperinger, definerte forholdet mellom stat og kirke ut fra idealer om demokrati og full religionsfrihet.

Resonnementet bygde også på en bestemt kristendomsforståelse. Å være en kristen er en personlig trossak. Ingen skal tvinges til å tilhøre statsreligionen, for eksempel for å ha et statlig embete.

Deres kristne forståelse av staten var at staten bare har verdslig formål: Å skape et best mulig samfunn for frie individer, inkludert frihet til å leve som ikke-kristen.

Den Evangelisk Lutherske Frikirke har fra starten av konsekvent framholdt statens sekulære karakter. I en høringsuttalelse fra 1911 slo synodestyret fast at staten består av alle som bor innenfor et geografisk område ”uanset deres moralske og kristelige forhold”. Det er også verdt å merke seg følgende: ”Kristendomsundervisningen

besørget av kirken. Staten paabyder dog at alle dens borgere skal faa religionsundervisning". Nesten hundre år senere er disse prinsippene realisert gjennom KRL-faget og trosopplæringsreformen.

Flere offentlige kommisjoner har utredet behovet for endringer i forholdet mellom kirke og stat. Den første utredningen kom i 1862. Deretter kom en ny i 1908, uten at endringsforslagene i særlig grad ble akseptert av de politiske myndighetene.

Etter 2. verdenskrig, i 1948 kom innstillingen fra Kirkeordningsnemnda med forslag om demokratiske rådsorganer for Den norske kirke, og i 1975 foreslo flertallet i et utvalg som var ledet av Helge Sivertsen overgang til selvstyrt folkekirke. Dette utvalget baserte seg på arbeid som var utført av to utvalg, oppnevnt av Det frivillige kirkelige landsråd, ledet av biskopene Birkeli (1969) og Støylen (1973). Også Sivertsenutvalgets innstilling ble i det store og hele lagt til side av regjeringen og Stortinget. Det eneste nye var Kirkemøtet (fra 1984) og lærenemnda.

Det er grunn til å nevne at i samtaler som fulgte etter Støylenutvalgets innstilling, kom det til stor enighet både om statsforståelse og kirkesyn mellom representanter for Frikirken og reformbevegelsen. Dokumentene fra disse samtalene er analysert i en artikkel i Angell og Solberg (red.) *Byggmester i brytningstid. Jubileumsskrift i forbindelse med 75-årsdagen til Jens Lund Andersen*, s 37-51.

Gjønnesutvalgets innstilling (2005) bygger også i stor grad på arbeidet til et "frivillig" utvalg, det såkalte Bakkevigutvalget. Det nye i denne sammenhengen er at forslagene om å skille kirken fra staten tar utgangspunkt i religionsfrihetsprinsippet.

Det er noen få spørsmål som hele tiden har vært drøftet i disse arbeidene:

- *Hva innebærer det å være en bekjennende Jesu Kristi kirke?*
- *Hvilken kirkeordning svarer best til kirkens vesen?*
- *Hvordan skal kirken forholde seg til en demokratisk (og dermed sekulær) stat?*

Svarene på disse spørsmålene har nok variert en del, men siden 1969 har det vært nokså entydig konklusjon i reformbevegelsen at Den norske kirkes forhold til staten må endres, blant annet med grunnlovsendringer.

For Den Evangelisk Lutherske Frikirke er følgende prinsipper vesentlige for kirkeordningen:

1. Etter sitt vesen er kirken samfunnet av de hellige og i sannhet troende (Augustana VIII).

Dette må få den konsekvens for kirkeordningen at dåp og tro må være betingelser for styringsrett i kirken.

2. Kirkens eksistens er betinget av at evangeliet læres rent og sakramentene forvaltes rett (Augustana VII).

Dersom dette tilsidesettes, opphører kirken å fungere som rett kirke. Ansvaret for nådemiddelforvaltningen er gitt kirken som helhet, men i en rett kirkelig orden har mennesker som av kirken er kalt og innsatt som hyrder for menighetene, hånd om denne tjenesten.

3. Både stat og kirke er ordninger villet og innsatt av Gud. Men den kirkelige og borgerlige myndighet må ikke blandes sammen (Augustana XXVIII).

Kirken skal ikke gripe inn i den borgerlige myndighets område, men må kreve frihet til selv å hevde sin bekjennelse og vedta kirkelige lover, kalle sine

tjenere, sjelesorg og vern om kirkens lære. Kirken må videre ha frihet til å tale folk og øvrighet til rette i for eksempel moralske, økonomiske, sosiale eller politiske forhold.

4 STATSKIRKEORDNINGEN.

Grunnlovsparagrafer som vedrører forholdet mellom kirke og stat:

Paragraf 2:

Alle Indvaanere af Riget have fri Religionsøvelse. (1964)

Den evangelisk-lutherske Religion forbliver Statens offentlige Religion. De Indvaanere, der bekjende sig til den, ere forpligtede til at opdrage deres Børn i samme.

Paragraf 4:

Kongen skal stedse bekjende sig til den evangelisk-lutherske Religion, haandhæve og beskytte denne.

Paragraf 16:

Kongen anordner all offentlig Kirke- og Gudstjeneste, alle Møder og Forsamlinger om Religions-sager og paaser, at Religionens offentlige Lærere følge de dem foreskrevne Normer.

Paragraf 21:

Kongen vælger og beskikker, efter at have hørt sit Statsraad, alle civile, geistlige og militære Embetsmænd. Disse skulle, før Beskikkelse finder sted, sværge (...) Konstitusjonen og Kongen Lydighed og Troskab.

Paragraf 22:

Statsministeren og de øvrige Statsraadets Medlemmer samt Statssekretærene kunne, uden foregaaende Dom afskediges af Kongen, efterat han derom har hørt Statsraadets Betænkning. Det samme gjælder for (...) geistlige Overøvrigheds-personer.

Paragraf 27:

Medlem af Statsraadet, der ikke bekjender sig til Statens offentlige Religion, deltager ikke i Behandlingen af Sager, som angaar Statskirken.

Paragraf 106:

Saavel Kjøbesummer som Indtægter af det Geistligheden beneficerede Gods skal blot anvendes til Geistlighedens Bedste og Oplysningens Fremme.

Av disse paragrafene er det i nyere historie helst §§ 16, 21 og 22 som har virket anstøtelig. Disse paragrafene slår fast at Kongen i statsråd er et kirkelig organ som utnevner biskoper og proster, og som embetsmenn må biskopene og prostene avlegge eden med løfte om troskap mot Kongen. Biskopene er øvrighetspersoner, på linje med statssekretærer, og kan avskjediges uten dom.

Den konklusjonen som Støylenkommisjonen (1973) trakk, var at Den norske kirke ikke har den selvstendighet som må til for å kalle seg et trossamfunn. Til da hadde statskirkesystemet vært framstilt som et forhold mellom to likeverdige parter, der statens organer ”etter grunnloven er forpliktet på Skrift og bekjennelse” som det ble hevdet i Kirkens Grunn fra 1942. Flere saker (debatten om evig fortapelse, Børre Knudsen-saka og liturgisaka) viste at realiteten er en annen: Den norske kirke er underordnet staten, og staten er ikke forpliktet på Grunnloven. Slik er vilkårene for en statskirke i et (sekulært) demokrati.

Spørsmålet om Grunnlovens § 2 er forholdsvis ny. Det første utvalget som foreslo å oppheve denne paragrafen var Sivertsenutvalget i 1975. Forslaget ble ikke tatt til følge den gang, men dette blir en hovedsak nå. På en måte oppleves forslaget om å fjerne den, som mer radikalt nå, ikke minst fordi mange ser behovet for å styrke folkets kristenkulturelle identitet i et stadig mer flerkulturelt samfunn. På den annen side betyr nettopp det større mangfoldet i landet at en konfesjonell stat virker noe udemokratisk. Og noe av det udemokratiske ligger i den tradisjonen som gjør at det er flertallet som kan definere hva som er overgrep eller ikke.

Det bør imidlertid arbeides videre med spørsmålet om en eventuell verdiforankring i grunnloven. Dette må i så fall gjøres i ikke-diskriminerende formuleringer, og kan eventuelt inneholde formuleringer som peker tilbake på den kristne tradisjon og de kristne verdier som har preget vårt folk i 1000 år.

5 FREMTIDIG KIRKEORDNING.

5.1 Innledning.

I henhold til mandatet for Gjønnnes-utvalget var det et mål å foreslå løsninger som kan få bredest mulig oppslutning. Innstillingen handler om forholdet mellom staten og en kirke med basis i grunnloven samt konsekvenser for statens selvforståelse og maktutøvelse. Vi ønsker derfor å påpeke at oppslutningen må være bredest mulig blant statens innbyggere – og ikke bare blant medlemmene i Den norske kirke.

5.2 Utforming av alternativene.

Vi har ingen bemerkninger til de overordnede forhold og den videre prosess med utforming av de ulike fremtidige alternativer for Den norske kirke, men vil antyde at Gjønnnes-utvalgets begrunnelse for å bruke begrepet folkekirke (om Den norske kirke) virker svak. Begrepet kan gi uheldige assosiasjoner til nasjonalistiske og etnosentriske holdninger. Det tilligger en hver kristen kirkes natur å være kirke for alle folk, altså folkekirke.

Grunnlovsforankret folkekirke.

I følge den evangelisk luthersk bekjennelse, som både Den norske kirke og vi er

forpliktet på, skal ikke kirkens og statens makt blandes sammen (Confessio Augustana, artikkel 28).

Verken de nåværende eller eventuelt fremtidige utvidede delegasjonsmuligheter fra kirkelig statsråd til kirkelige organer endrer dette forholdet.

Så lenge den endelige kirkemakt tilligger staten (formelt sett ved kongen) foreligger det en sammenblanding av statlig og kirkelig makt.

Det er ikke statens oppgave å bestemme en kirkes organisering og lære. På samme måte er det heller ikke en kirkes oppgave å stille krav til en stats innbyggere, enten det gjelder generelle krav til alle statens borgere eller det gjelder mer spesifikke krav relatert til spesielle stillinger og embeter i staten.

På prinsipielt grunnlag avviser vi statskirkeordningen.

På denne bakgrunn har vi ikke sett det relevant å kommentere de enkelte avsnittene i denne delen av kapitlet.

Lovforankret folkekirke.

Det er en nærliggende tanke at Gjønnnes-utvalgets flertall har samlet seg om dette alternativ ut fra tanken om at det som antas å være mellom ytterpunktene (fortsatt statskirke og en selvstendig kirke), vil få bredest mulig oppslutning, jfr. mandatet.

Vi kan imidlertid ikke se at denne modellen helt fjerner bindingene mellom staten og kirken. Kirkens makt i forhold til statens anliggender blir riktignok borte, noe vi mener er rett.

På den annen side hevder vi, at så lenge statens lovgivende myndighet utgjør grunnlaget for en kirkes eksistens, er kirken fremdeles en del av staten.

Vi ser også at det kan oppstå kompetansestrid mellom statens lovgivende organ, Stortinget, og kirkens egne styringsorganer.

Denne modellen legger i tillegg opp til en forskjellsbehandling av Den norske kirke og de øvrige kirker, tros- og livssynssamfunn.

I dag er Den norske kirke en del av statens virksomhet og derfor må det være en viss forskjell i forhold til de andre kirker og tros- og livssynssamfunn. Men mellom de ikke-statlige kirker, tros- og livssynssamfunn er det likebehandling.

Gjør man Den norske kirke til en ikke-statlig kirke, symbolisert ved at den blir et eget rettssubjekt, samtidig som dens forhold til staten forankres i en annen lov enn for de øvrige kirker og tros- og livssynssamfunn innføres det en form for særbehandling av den ene blant de mange.

At denne særbehandlingen begrunnes i en kirkes størrelse og tradisjon gjør ikke forholdet bedre.

Det økumeniske fellesskapet mellom norske kirker og trossamfunn har hatt en god utvikling over tid, noe som blant annet viser seg i etableringen av (Nye) Norges Kristne Råd dette året. Vi ser det som uheldig om en av kirkene i det økumeniske fellesskapet skal forholde seg til staten gjennom en annen lov enn de øvrige.

Vi ser det som statens primære oppgave på det religiøse området å legge til rette for likebehandling av alle kirker og tros- og livssynssamfunn. Retten til fri religionsutøvelse er en menneskerett. Det er derfor statens oppgave å legge til rette for at det kan skje – og at statens borgere oppfatter denne friheten som reell. En særlov for en bestemt kirke innebærer en forskjellsbehandling mellom kirker/religioner som fører til at religionsfriheten oppfattes som begrenset, særlig fordi denne særlovgivningen må oppfattes som favoriserende av en majoritet.

Selvstendig folkekirke.

Denne modellen innebærer at Den norske kirkes bindinger til staten oppheves, noe vi ser som riktig.

I tillegg likestilles den med de øvrige kirker og trossamfunn i landet, noe vi også ser som riktig.

Gjennomføringen av en slik endring må nødvendigvis ta den tid de konstitusjonelle bestemmelsene medfører (grunnlovsendringer).

Vi ser at det kan være en mulighet at det i en slik prosess vedtas en midlertidig lov som gjør Den norske kirke til et organisert selvstendig rettssubjekt fra det tidspunktet grunnlovens bestemmelser om statskirkeordningen oppheves.

En slik lov vil trolig ha en viss likhet med en særlovgiving for en lovforankret folkekirke. Vi vil imidlertid påpeke at denne loven må være tidsbegrenset og kun ha som mål og sikre en god overgang for Den norske kirke fra statlig til selvstendig kirke.

Vi ser det ikke som vår oppgave å mene noe om tidsrammen for en slik lov. Det er prinsippet om den må være midlertidig som er av avgjørende betydning for oss.

Muligheter og konsekvenser.

Gjønnes-utvalget har drøftet innholdet i Grunnloven § 2 og antydnet muligheter for videreføring, endringer eller fjerning.

Vi vil påpeke at § 2 i Grunnloven ikke har sitt grunnlag i en bestemt kirkeordning, men at den gir offisiell status for en bestemt konfesjon innfor kristendommen.

Etter vår oppfatning betinger en grunnlovsforankret folkekirke (statskirke) at denne paragrafen opprettholdes i sin nåværende form. Et opphør av statskirken betinger imidlertid ikke et opphør av paragrafen.

Det er innenfor statens, og utenfor kirkens, oppgaver å utforme statens konstitusjon. Det er likevel gode grunner til å oppheve statens konfesjonelle bindinger. Vi betrakter staten, inkludert Kongen, som sekulær og mener at det er et viktig etisk anliggende for den å sørge for religionsfrihet. Noe som for øvrig er en forpliktelse i henhold til FNs menneskerettighetserklæring (art 18) og i den europeiske menneskerettskommisjon. Derfor forutsetter vi at Grunnlovens § 2, 1. ledd, i alle fall videreføres.

For å forstå problemene med § 2, 2. ledd, bør vi også se på siste setning i leddet: ”De Indvaanere, der bekjende sig til den (Statens offentlige Religion) ere forpligtede til at

opdrage deres Børn i samme”. Denne setningen har begrunnet lovmessig plikt for foreldrene til å døpe deres barn, for obligatorisk konfirmasjon og for konfesjonell kristendomsundervisning. Alt dette hører historien til. Dette grunnlovbudet har ikke engang motiverende betydning, skrev prof. Dr. jur. Johs. Andenæs i utredningen ”Synspunkter på Grunnlovens § 2, 2. ledd” fra 1979. Han konkluderer med at en bruk av Grunnlovens bestemmelser om ”Rigets offentlige religion” i dagens Norge ”ikke bare er unyttig, men kan komme til å virke mot sitt formål. Den kan skape et inntrykk av at kirken forskanser seg bak gamle paragrafer i stedet for å gå ut i åpen åndskamp. Kirkens – også den norske kirkes – historie er full av maktmisbruk overfor annerledes tenkende. Dommen fra 1898 om straff for unnlatt kirkedåp vil antakelig de fleste i dag betrakte som et avskrekkende eksempel. Også kirkelige instansers stadige forsvar for gamle straffebud rettet mot konkubinater og homoseksuell atferd, har kunnet skape inntrykk av en overdreven tro på bruk av samfunnets maktapparat på området for personlig moral” (Religionsfrihet og offentlig religion. Grunnlovens § 2 i går, i dag og i morgen. Aschehoug 1980). Dette er synspunkter vi legger til grunn for vår anbefaling, jf. punkt 11 nedenfor.

Det er en naturlig konsekvens av religionsfriheten, og i samsvar med våre velferdsstatstradisjoner at staten bidrar positivt til at kirker og tros- og livssynssamfunn får gode og tjenlige vilkår for sin virksomhet.

Når det gjelder innstillingens drøfting av fremtidig organisering av Den norske kirke og dens forhold til lovverk, arbeidsgiveransvar, statlige organer og andre organisasjoner har vi ikke kommentert noe.

Vi har heller ikke kommentert avsnittet om demokratiske ordninger i kirken.

Det er viktig at Den norske kirke har et navn som ikke virker diskriminerende overfor andre kirker og/eller ekskluderende i forhold til befolkningsgrupper.

Et studium av reformarbeidet de siste 100 år viser at Den norske kirke har fanget opp mange av Den Evangelisk Lutherske Frikirkens ordningsmessige særtrekk. Det gjelder særlig lekfolkets deltakelse i ledelsen av lokalmenighet, presbyterium/bispedømme og synode/kirkemøte.

I denne sammenheng er det viktig å se at kirkeordningen i seg selv er forkynnende. Støylenkommisjonen pekte i sin tid (1973) på den faren som ligger i at når en kirke er en del av den offentlige forvaltning, fungerer den også legitimerende på den politikken som til enhver tid føres. En kirke med biskoper som ifølge Grunnloven er Kongens ”geistlige overøvrighet” (§22) bærer dessuten med seg aristokratiske trekk som ikke gjør den egnet til å være en folkelig kirke i et moderne demokrati. Dette gjelder ikke minst i en tid som er preget av globalisering. De nordiske folkekirkene har med sin episkopale struktur neppe vært gode forbilder for misjonskirkene i andre deler av verden, verken i ordning av kirkene eller i utvikling av demokratiske holdninger. Et poeng er at den kirke som vil fremme demokrati og likeverd, må selv praktisere demokrati og likeverd.

Det er viktig å videreutvikle et kirkelig demokrati på grunnlag av troens bekjennelse. Dette kan gjøres i godt samsvar med den lutherske kirkes bekjennelse og i økumenisk

åpenhet overfor den presbyteriale tradisjonen som Den Evangelisk Lutherske Frikirke har sett som sin oppgave å tilføre norsk kirkeliv. Vi håper Den norske kirke vil gå inn i seriøs dialog med Den Evangelisk Lutherske Frikirke om det allmenne prestedømmes rolle som basis for kirkeordningen. Det er i den levende lokalmenigheten en luthersk kirke får en sunn og robust basis både for sin ordning og for sitt oppdrag og tjeneste i folket.

5.7 Utvalgets standpunkt.

Vi anbefaler at forslaget fra 4 av utvalgets medlemmer (Limi, Løwe, Nygård og Sandvig) om en selvstendig folkekirke legges til grunn for den videre behandling og viser for øvrig til kapitlene 10, 11 og 12.

6 FINANSIERING.

Gjønnes-utvalget har lagt fram skisser til ulike finansieringsmodeller. Fra vår side er det ikke så aktuelt å ha synspunkter på økonomiske strukturer som bare berører Den norske kirke, og vi uttaler oss derfor bare om ordninger som også vil ha konsekvenser for øvrige tros- og livssynssamfunn.

Vårt viktigste synspunkt er at endringer i forhold som vedrører Den norske kirke må sikre økonomisk likebehandling mellom denne kirken og andre tros- og livssynssamfunn.

Vi anbefaler på bakgrunn av den historie bevilgninger til tros- og livssynsmessige formål har i vårt land at det fortsatt ytes offentlige bevilgninger til både Den norske kirke og øvrige tros- og livssynssamfunn. Om disse bevilgningene skal være statlige eller kommunale har vi ingen synspunkter på. Disse bevilgningene bør ikke ha betegnelsen livssynsavgift, men tilskudd til tros- og livssynsmessige formål.

Uansett finansieringsform må det legges vekt på tros- og livssynssamfunnenes, inkludert Den norske kirkes, råderett over bevilgede midler. Slike midler bør gis som rammetilskudd, uten øremerking, og uten offentlig innblanding i indre anliggender i trossamfunnene.

Vi anser det som i godt samsvar med norsk tradisjon og praksis på dette feltet at det offentlige fortsatt har en positivt og aktivt støttende rolle i forhold til tros- og livssynssamfunn, uten ideologiske føringer.

7 GRAVFERDSFORVALTNINGEN.

I forhold til gravferdsforvaltningen mener vi at denne i et pluralistisk samfunn som Norge i enda større grad har blitt må være et kommunalt anliggende. Dette vil ikke være til hinder for at gravlundene kan være i kirkelig eie. En kommunal forvaltning

vil også kunne bidra til å unngå å stille krav om religiøs tilhørighet i stillinger knyttet til gravferdsforvaltningen.

Vi forutsetter at det opprettes nødvendige fora for å sikre godt samarbeid og gjensidig forståelse mellom gravferdsforvaltningen (kommunene) og de trossamfunnene som er representert i de enkelte kommunene.

Vi anbefaler at livssynsnøytrale begreper som gravlund, gravplass og lignende benyttes framfor betegnelsen kirkegård.

I stedet for å vigsle hele, eller deler av, gravlunder/gravplasser anbefaler vi at det overlates til det enkelte trossamfunn om de ønsker å vigsle enkeltgraver (i forbindelse med gravferdene).

8 FREDEDE OG VERNEDE KIRKER.

Vi deler Gjøannes-utvalgets generelle standpunkt om at det må etableres særskilte finansieringsordninger for fredede og verneverdige kirker. Dette må i så fall også omfatte slike bygg som eies av andre tros- og livssynssamfunn enn Den norske kirke.

Vi deler videre Gjøannes-utvalgets syn på at eierskapet til fredede og verneverdige kirker som tas ut av kirkelig bruk overtas av staten.

I den grad særskilte finansieringsordninger vil bli iverksatt overfor fredede og verneverdige kirker i fortsatt kirkelig bruk, mener vi disse ordningene må avgrenses til å dekke spesifikke merkostnader med bakgrunn i fredning eller vern, ikke til generell bruk av disse kirkene. Dette er vesentlig også ut fra hensynet til likebehandling med øvrige tros- og livssynssamfunn.

9 EIENDOMSRETT.

Vi har ingen synspunkter på hvilke instanser i Den norske kirke som bør ha eiendomsrett til ulike kirkelige bygg og eiendommer, men mener det er vesentlig at Den norske kirke selv, ut fra den struktur som kirken selv velger, har full eiendomsrett over kirker og annen kirkelig eiendom.

Når det gjelder Opplysningsvesenets fond (OVF) mener vi prinsipielt at dette fondet er bygd opp av verdier som tilhører hele folket med bakgrunn i en tid med religionstvang. Vi finner det rimelig at fondet ut fra sin bakgrunn anvendes til religiøse/livssynsmessige forhold. I prinsippet mener vi at fondet ved et eventuelt opphør eller endring i Statskirkeordningen bør fordeles til tros- og livssynssamfunnene etter deres størrelse.

10 UTVALGETS FORSLAG OG KONKLUSJONER.

Det henvises til våre uttalelser under de enkelte kapitler og særlig til kapittel 5.7 hvor vi tilrår Den norske kirke omgjøres til en selvstendig folkekirke.

11 FORSLAG TIL LOV- OG GRUNNLOVSENDERINGER.

§ 2: Endres til ”Alle Indvaanere af Riget have fri Religionsøvelse.”, eventuelt med en ikke-diskriminerende beskrevet verdiforankring i tillegg.

§ 4, ”Kongen skal stedse bekjende sig til den evangelisk-lutherske Religion, haandhæve og beskytte denne.”, strykes

§ 5: Henvisningene til at Kongen er hellig tas ut., slik at ordlyden må omskrives:

§ 9: Siste ledd i kongens edsavleggelse, ” saasandt hjælpe mig Gud den Almægtige og Alvidende!”, tas ut.

§ 12: Andre ledd, ” Af Statsraadets Medlemmer skulle over det halve Antal bekjende sig til Statens offentlige Religion.” strykes

§ 16, Kongen anordner al offentlig Kirke- og Gudstjeneste, alle Møder og Forsamlinger om Religionssager, og paaser, at Religionens offentlige Lærere følge de dem foreskrevne Normer.” strykes i sin helhet.

§ 21: Første setning: ”, geistlige” (Embedsmenn) strykes.

§ 22: Andre setning, ”og geistlige” (Overøvrigheds-Personer) strykes

§ 27: Andre ledd, ”Medlem af Statsraadet, der ikke bekjender sig til Statens offentlige Religion, deltager ikke i Behandlingen af Sager, som angaa Statskirken.”, strykes.

§ 44: Siste ledd i edsavleggelsen, ” saasandt hjælpe mig Gud den Almægtige og Alvidende!”, tas ut.

§ 106, ”Saavel Kjøbesummer som Indtægter af det Geistligheden beneficerede Gods skal blot anvendes til Geistlighedens Bedste og Oplysningens Fremme. Milde Stiftelsers Eiendomme skulle blot anvendes til disses Gavn.” strykes.

Ny paragraf, jfr. NOU 2006:2, s. 181-182 Anbefaling av forslaget fra ett av flertallet på 13's medlemmer støttes med følgende tilføyelse: ”... deres Egenart *så lenge den ikke bryter med Statens lover og bestemmelser.*” slik at paragrafen vil bli: ”Det paahviler Statens Myndigheder at lægge Forholdene til Rette for at Tros- og Livssynssamfund gives Adgang til at udøve deres Virksomhed i Henhold til deres Egenart. saa lenge den ikke bryter med Statens Lover og Bestemmelser”.

12 KONSEKVENSVURDERINGER.

Vi uttaler oss ikke om de indrekirkelige konsekvenser for Den norske kirke. Den norske kirkes fremtidige organisering vil imidlertid ha betydning for vår kirkes selvforståelse og berettigelse som egen kirke.

Vi vil også takke Den norske kirkes øverste kirkestyre, Kongen i kirkelig statsråd, for anledningen til å uttale oss i denne saken, og vil følge prosessen videre i våre bønner.

VEDLEGG 1. Pressemelding 31.01.2006. Den Evangelisk Lutherske Frikirke.

Den Evangelisk Lutherske Frikirke er kjent med at stat-kirkeutvalget har avgitt innstilling.

I forhold til utvalgets hovedspørsmål mener vi, på prinsipielt grunnlag, at ingen kirke skal være styrt av staten.

Dette er likevel ikke til hinder for at staten kan ha en grunnlovsbestemt forankring i kristendommen.

Av hensyn til det religiøse mangfold og religionsfriheten mener vi at alle kirkesamfunn lovmessig må være likestilte i forhold til de offentlige myndigheter.

Vi ser likevel at det i forbindelse med et eventuelt opphør av statskirkeordningen i Norge kan være tjenlig med en midlertidig særlov for Den norske kirke.

Synodestyret i Den Evangelisk Lutherske Frikirke oppnevnte våren 2005 en egen arbeidsgruppe til å arbeide med spørsmål relatert til stat-kirkeutvalgets innstilling.

Gruppen består av Harry Hanssen, Birger Løvlie, Terje Solberg.

Den Evangelisk Lutherske Frikirke og Den norske kirke er forpliktet på de samme bekjennelsesskrifter. I denne forbindelse viser vi særlig til Confessio Augustana om hva som konstituerer kirken og om at den kirkelige og borgelige makt ikke må blandes sammen (art. 7, 8 og 28).

På denne bakgrunnen håper vi at stat-kirkeutvalgets arbeid fører til at Den norske kirke opphører som statskirke.

Et opphør av statskirken i Norge betinger en rekke endringer i Grunnloven. I den forbindelse vil vi bemerke at grunnlaget for Grunnlovens § 2 ikke med nødvendighet faller bort selv om statskirkeordningen oppheves. Vi betrakter staten som sekulær. Hvorvidt Grunnlovens § 2 fortsatt skal ha en kristent verdigrunnlag er det opp til de borgelige myndigheter å avgjøre, men vi vil understreke at vi anser det som selvsagt at i alle fall paragrafens første ledd, om fri religionsutøvelse, videreføres. Det er også grunn til å minne om at Høyesterett for lenge siden har slått fast at statens offentlige religion ikke "oppstiller skranker for statens alminnelige lovgivning".

Det er en selvsagt konsekvens av fri religionsutøvelse at alle tros- og livssynssamfunn likebehandles i forhold til lovbestemte plikter og rettigheter, uavhengig av om staten har et kristent verdigrunnlag eller ikke. Vi anser det som uheldig om en kirke, i kraft av sin historie og størrelse, skal særbehandles med en egen lovgiving. I et pluralistisk samfunn med et mangfold av religiøse og livssynsmessige sammenslutninger og kristne kirker tror vi heller ikke det vil gagne Den norske kirke. Dersom statskirkeordningen oppheves vil Den norske kirke måtte gjennomgå en omfattende prosess for å etablere sine selvstendige kirkelige ordninger. En rekke forhold i tilknytning til for eksempel vernede bygninger, gravferdsforvaltning og eiendomsrett til kirkelige eiendommer må avklares. I en slik overgangsperiode ser vi at det kan være tjenlig med en særlov for Den norske kirke, men vi mener at den må ha en midlertidig karakter.

Vi vil i tiden som kommer drøfte og kommentere stat-kirkeutvalgets innstilling utførlig.

Harry Hanssen
sign.

Birger Løvlie
sign.

Terje Solberg
sign.

VEDLEGG 2. Staten og Den norske kirke – Spørsmål til høringsinstansene

Våre svar er angitt med kursiv

Navn på høringsinstans:

Den Evangelisk Lutherske Frikirke

Type høringsinstans

Kommune

Menighetsråd/kirkelig fellesråd/bispedømmeråd

Prost/biskop

Tros- eller livssynssamfunn utenfor Den norske kirke Ja

Frivillig organisasjon innenfor Den norske kirke

Annen offentlig instans

Annen privat instans

1. Hvilke overordnede prinsipper bør ligge til grunn for tros- og livssynspolitikken?

Svar: Religionsfrihet og likebehandling av kirker, tros- og livssynssamfunn.

2. Den norske kirke som statskirke:

Bør fortsette

Bør avvikles Ja

Vet ikke / ønsker ikke å svare

3. I hvilken lov bør Den norske kirke være forankret?

Grunnloven

Egen kirkelov vedtatt av Stortinget

Lov om trossamfunn Ja

Vet ikke / ønsker ikke å svare

4. Hvordan bør Den norske kirke finansieres?

Gjennom medlemsavgift

Medlemsavgift med noe støtte fra det offentlige

Støtte fra det offentlige og med noe medlemsavgift

Offentlig finansiering uten medlemsavgift

Ønsker ikke å svare utover det som framgår av vår uttalelse

5. Hvordan bør valgordningene og demokratiet være dersom statskirkeordningen avvikles?

Valgordningene bør være som i dag

Øke bruken av direkte valg til kirkens besluttede organer

Vet ikke / ønsker ikke å svare. Dette er det opp til Den norske kirke å avgjøre

Eventuelle andre ordninger:

6. Dersom statskirkeordningen avvikles, hva bør i så fall stå i § 2 (eller i en annen paragraf) i Grunnloven i tillegg til prinsippet om religionsfrihet?

(Her kan du/dere sette kryss på ett eller flere alternativer)

Ingen tillegg Ja, eventuelt med tillegg som angitt i vår uttalelse

De politiske prinsipper som statsforfatningen bygger på; så som demokrati,

rettstaten og menneskerettighetene
Det kristne og humanistiske verdigrunnlaget
Det humanistiske verdigrunnlaget
At Den norske kirke er en evangelisk-luthersk kirke
Vet ikke / ønsker ikke å svare
Eventuelt annet:

7. Hvem bør ha ansvaret for gravferdsforvaltningen?

Den lokale kirke (menighetsråd eller kirkelig fellesråd)
Kommunen Ja
Vet ikke / ønsker ikke å svare

8. Hvem bør eie og forvalte kirkebyggene?

Den lokale kirke bør eie kirkebyggene og ha det økonomiske ansvaret
Den lokale kirke bør eie kirkebyggene, og kommunen bør ha det økonomiske ansvaret
Kommunen bør eie kirkebyggene og ha det økonomiske ansvaret
Vet ikke / ønsker ikke å svare. Det er opp til Den norske kirke å avgjøre hvilket kirkelig forvaltningsnivå som bør eie å forvalte kirkebyggene.